

Bariéry a možnosti v podpoře začleňování a rovnosti v třídních kolektivech

Lenka Kollerová

Národní institut SYRI
Psychologický ústav AV ČR
Pedagogická fakulta UK

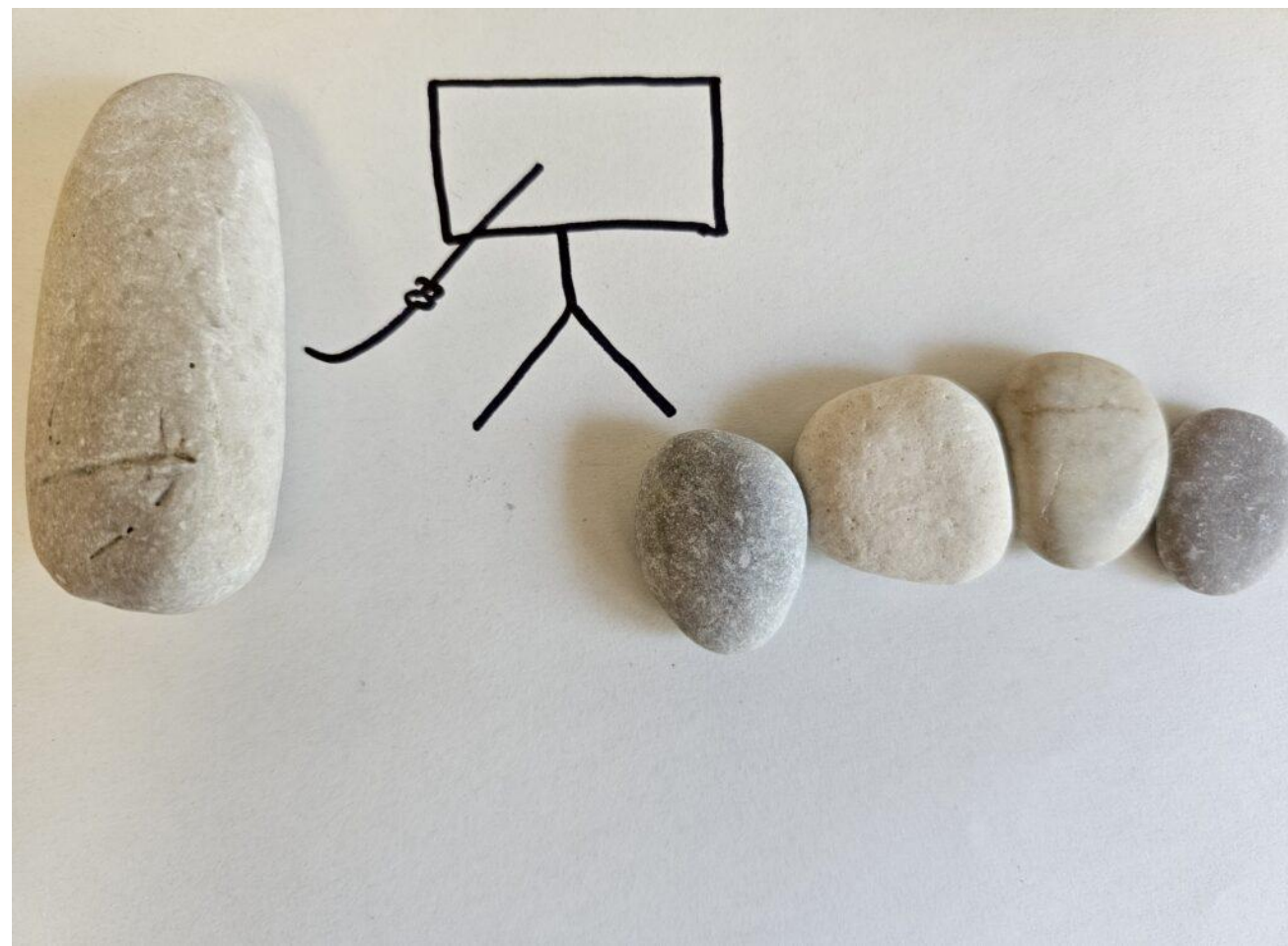
Konference *Úspěch pro každého žáka 2024*, 15. 10. 2024, DOX

POMÁHÁME ZLEPŠOVAT FUNGOVÁNÍ SPOLEČNOSTI

Well-being dětí a dospívajících

- Duševní pohoda patří k ukazatelům **psychického zdraví**.
- Vyučující mohou **podporovat** duševní pohodu žáků a žákyň.

Well-being – rizikové a protektivní faktory

Prediktory	Efekt na well-being
Krok 1 (oblast demografie)	
Pohlaví chlapecké	pozitivní
Socioekonomické zázemí rodiny	pozitivní
Krok 2 (oblast motivace)	
Nuda ve škole	negativní
Krok 3 (oblast vrstevnických vztahů)	
Osamění ve škole	negativní
Začlenění ve škole	pozitivní
Krok 4 (oblast vztahů s učiteli)	
Podpora ze strany učitelů	pozitivní
Celkové procento vysvětlené variance well-beingu	28 %

- Vztahy s vrstevníky vysvětlují téměř pětinu well-beingu šestáků.

Přijetí jako základní psychologická potřeba

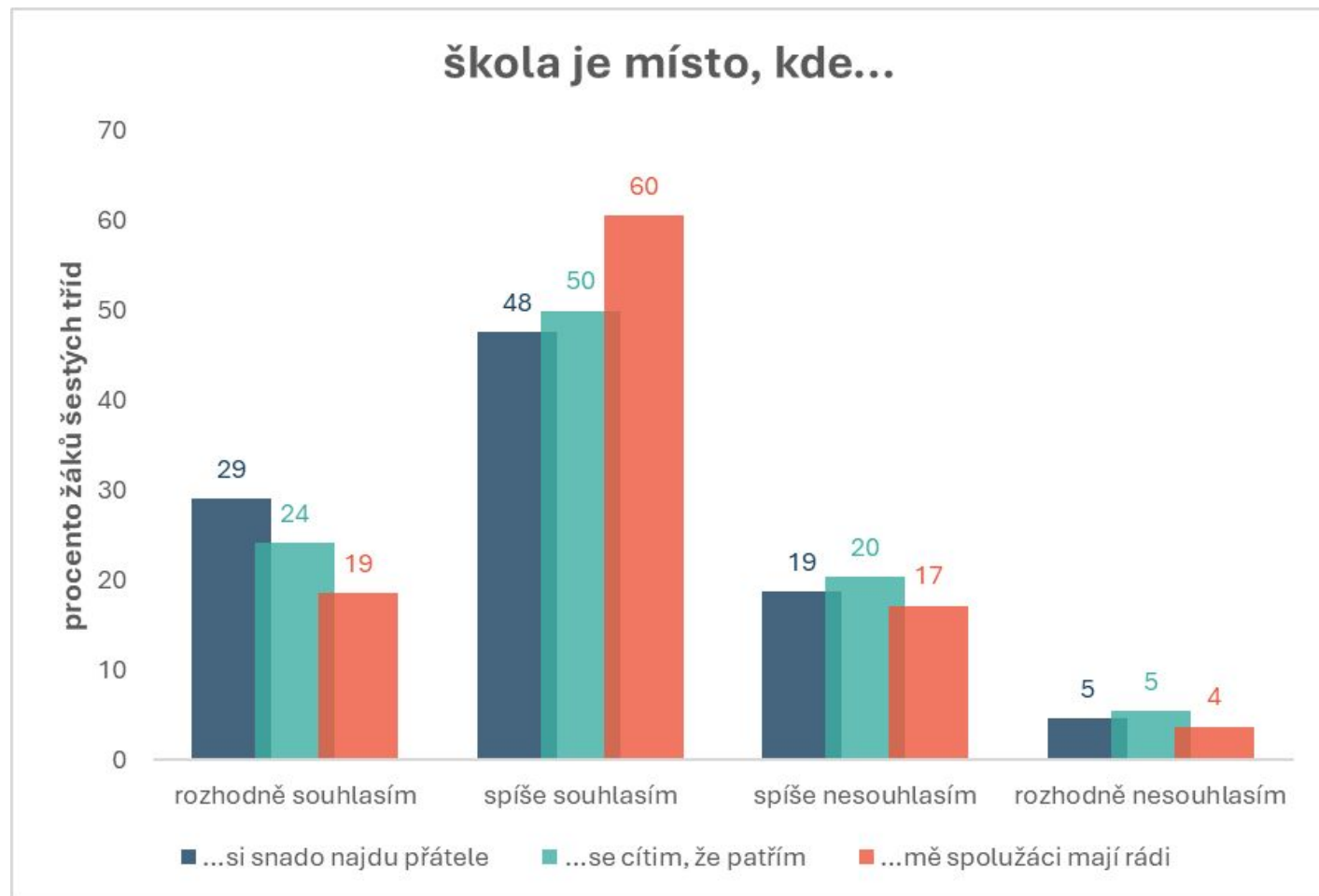
Vyčlenění z kolektivu může vést k:

- depresivním a úzkostným symptomům
- negativnímu vztahu ke škole
- nižší odolnosti tříd a škol vůči šikaně

Nedostatečná míra začlenění

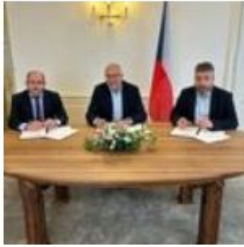
Část šestáků uvádí, že **škola spíše není místem**, kde by

- si snadno našli přátele,
- kam by patřili
- nebo kde by je spolužáci měli rádi.

BARIÉRY

MEMORANDUM K ŘEŠENÍ OTÁZKY ETNICKÉ SEGREGACE VE ŠKOLSTVÍ

Praha, 15. dubna 2024 – Zástupci MŠMT, jeho přímo řízené organizace NPI a výzkumné organizace PAQ Research dnes podepsali Memorandum o spolupráci pro ukončování etnické segregace ve školství. Cílem Memoranda je součinnost při vytváření a šíření metodiky pro zřizovatele škol s cílem eliminovat etnickou segregaci. Metodiku pak jednotlivé regiony, města a obce podpoří vzdělávacími, konzultačními a analytickými aktivitami. Memorandum vzniklo v souladu s naplňováním Akčního plánu výkonu rozsudku D. H., přičemž spolupráce je

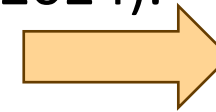
naplánována do konce prosince 2025.

K vytvoření nástroje k boji s etnickou segregací pro školy a jejich zřizovatele mohou aktéři Memoranda využít například web desegregace.cz. Už nyní přináší tento web přes čtyřicet konkrétních intervencí, které zkvalitňují vzdělávání tak, aby ve škole mohl uspět kdokoli, nezávisle na socioekonomických podmínkách rodiny. Vychází přitom z více než 40 zahraničních a českých studií, dvou desítek metodických materiálů, zpětné vazby od 18 expertů, ale hlavně z 15 rozhovorů s místními aktéry, kteří řeší problémy ve vzdělávání.

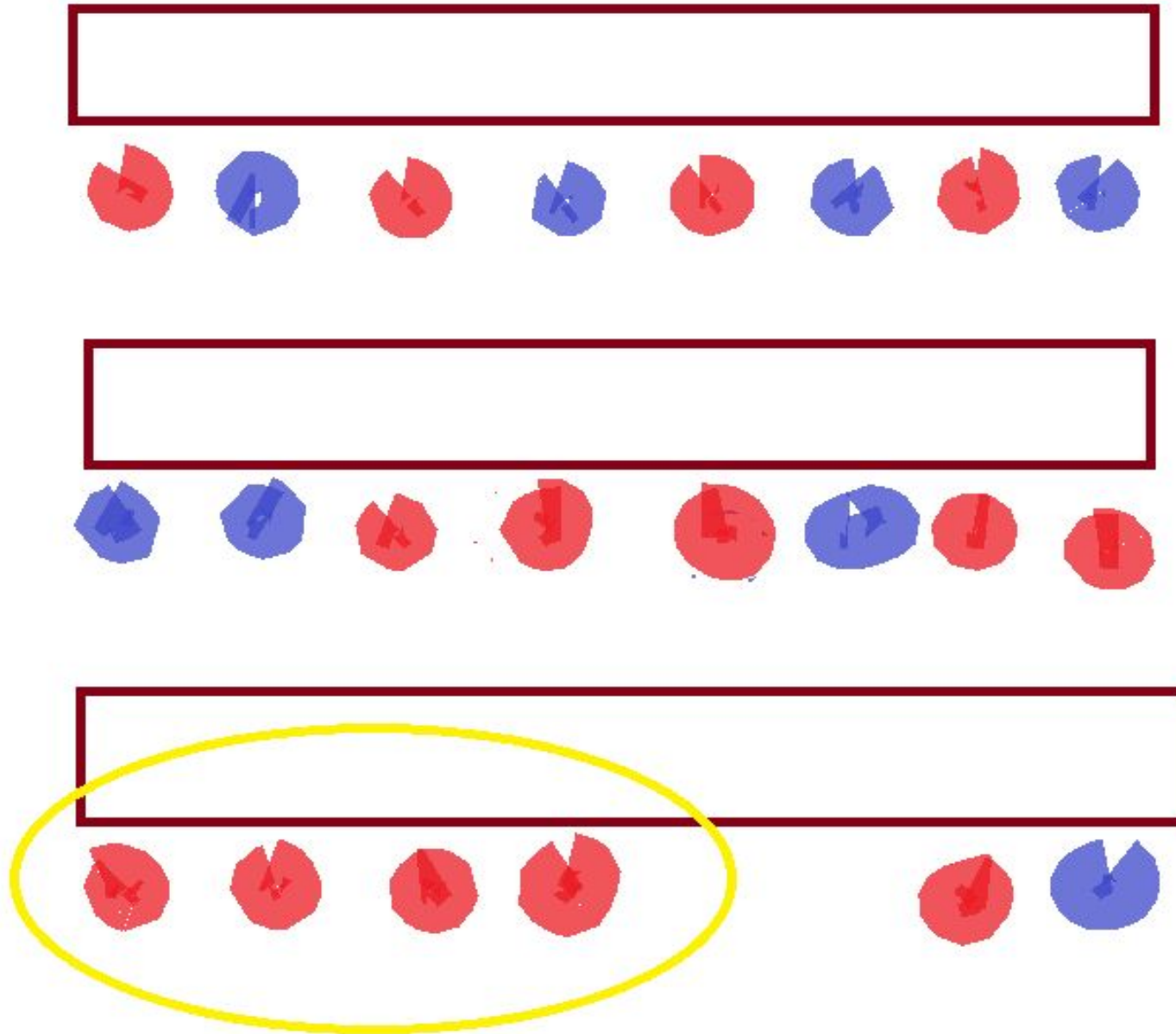
1) SYSTÉMOVÁ segregace

Etnicky a sociálně segregované školy mají mimo jiné i velmi limitovanou kapacitu začleňovat žáky s SVP (Vorlíček a Kollerová, 2024).

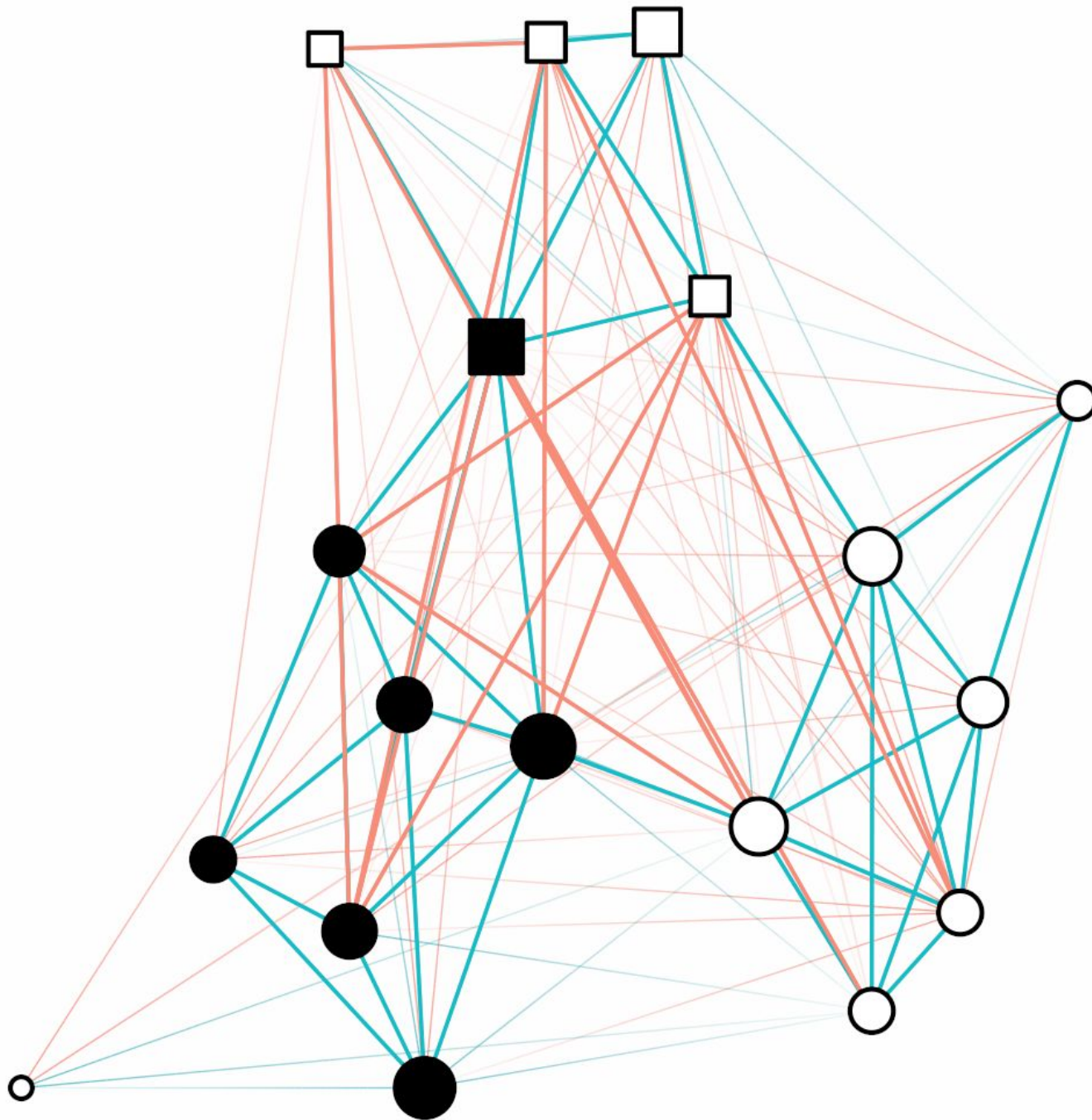
Koordinovaná desegregační opatření.

2) Vyčleňování UČITELEM

Příklad segregace dětí s SVP:

Žlutý ovál obsahuje všechny žáky ve třídě, kteří mají speciální vzdělávací potřeby (Vorlíček a Kollerová, 2024)

3) Vyčleňování ŽÁKY

- **Minoritní etnicita a nižší SES** jako rizika, které mohou vést k vyčleňování.

CHAREKTERISTIKY ŽÁKŮ:

Bílá barva = čeští žáci

Černá barva = jiná než česká etnicita

Kruh = chlapci

Čtverec = dívky

VZTAHY:

Modré čáry = přátelství

Červené čáry = vyčleňování

(Lintner et al., 2024)

MOŽNOSTI

1) Dovednost rozpoznat nelegitimitu vyčleňování

Příklad vyčleňování:

Učitel/ka při vyučování řekne žákům, ať se sami rozdělí do skupinek po čtyřech, aby každá skupinka mohla společně pracovat na projektu.

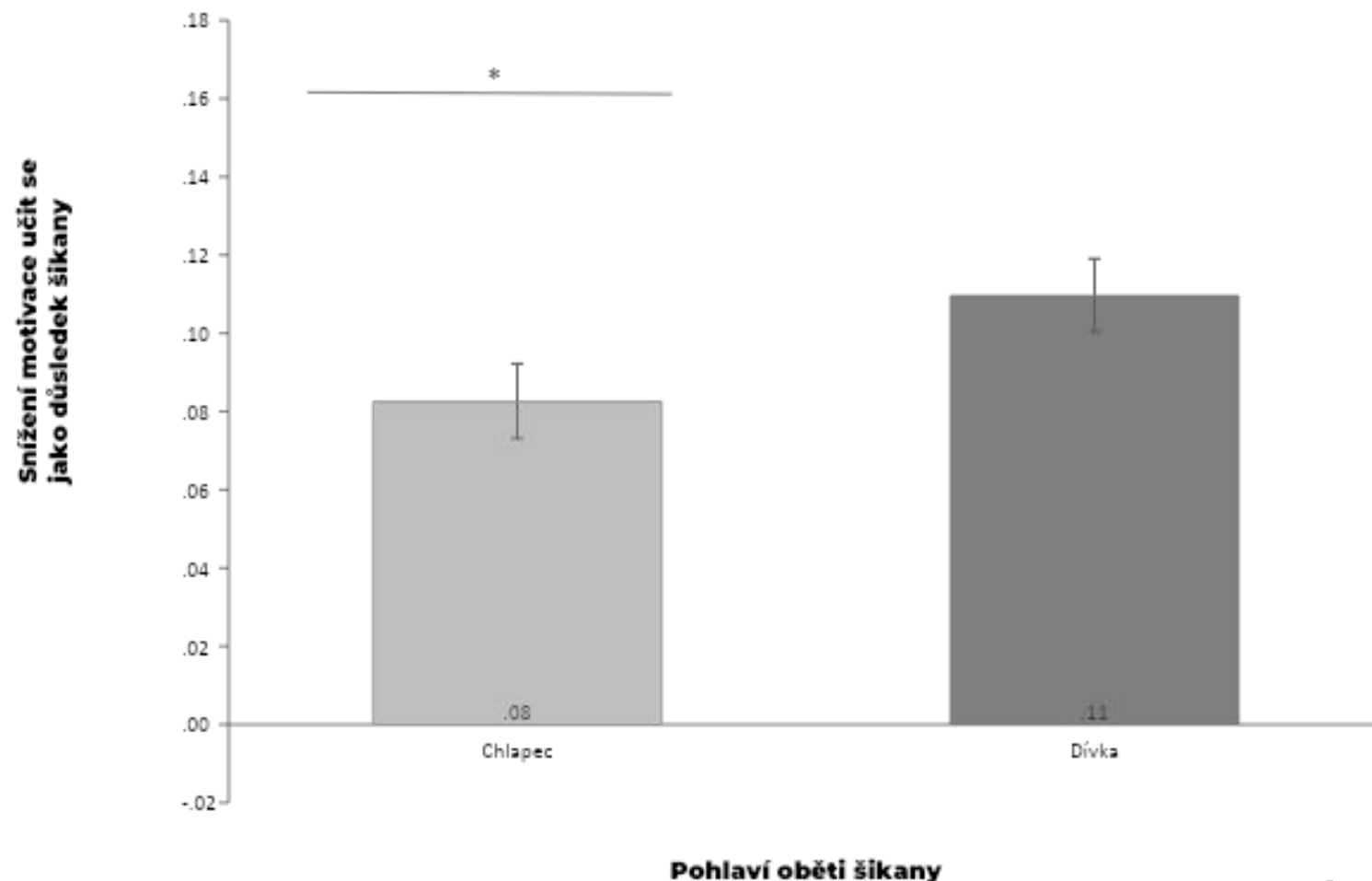
Klára sedí vedle Zuzany a dvou dalších holek. Klára řekne těm dvěma dalším holkám: „Pojďme to udělat spolu“ a úplně ignoruje Zuzanu.

Když se Zuzana zeptá, jestli se k nim může připojit, Klára řekne: „**Ne, ve skupince tě nechceme.**“ Ty další dvě holky mlčí. Zuzana teď sedí sama v lavici a cítí se hrozně. Klára se k ní takhle už chovala **mnohokrát**, protože si myslí, **že Zuzana by mezi ostatní nezapadla.**

2) Znalost negativních dopadů vyčleňování

- Rozšiřující se znalosti.
- Vyučující ale dosud např. mylně považují chlapce za **odolnější** než dívky vůči následkům šikany vyčleňováním (Kollerová a Killen, 2021).

3) Přípravenost efektivně intervenovat

- Rozvíjet dovednosti intervenovat **ve vyčleňování, šikaně a diskriminaci** a dovednost vyhýbat se škodlivým intervencím (Burger, Strohmeier, Kollerová, 2023).

KOMENTÁŘE

KAPACITU UČITELŮ
ŘEŠIT ŠIKANU
ZVYŠUJE KVALITA
KLIMATU NA ŠKOLE

14.03.2023

SDÍLEJTE

4) Pomoc učitelům v prevenci a intervenci

- Učitelé potřebují větší **praktickou podporu** ze strany odborníků – např. metodiků, psychologů, sociálními pracovníky.

Příklad dobré praxe: Národní pedagogický institut ČR poskytuje metodickou podporu při začleňování dětí a dospívajících s odlišným mateřským jazykem

npi | Národní pedagogický institut
České republiky

**Portál podpory pedagogických pracovníků
vzdělávajících děti/žáky cizince**

  Hledej...

Aktuality

Kontakty

Nový cizinec/OMJ ve třídě

Začleňování žáků s OMJ

ZAČLEŇOVÁNÍ ŽÁKŮ S OMJ

Desatera

- **Praktické desatero učitele pro jazykově senzitivní přístup ve třídě s žáky s OMJ** (NPI ČR, 2023)
- **Deset zásad komunikace s rodičem z odlišného kulturního prostředí** (NPI ČR, 2020)
- **Tipy pro komunikaci s cizinci** (Metropole všech, MHMP)
- **Desatero pro ředitele od nástupu nového žáka až po další vzdělávání pedagogických**

Narůstající heterogenita společnosti vyžaduje

- **rychlejší desegregaci** škol a tříd;
- **intenzivnější přípravu učitelů** na to, aby sami nevyčleňovali, ale začleňovali;
- **širší pomoc učitelům** (v prevenci a intervenci) ze strany odborníků a jiných institucí.

S PODPOROU

**Národní
plán
obnovy**

**Financováno
Evropskou unií**
NextGenerationEU